

Potrebuje naše storočie katedrály? Rumuni v tom majú jasno

Lucia Laudoni

13. marca 2023 ✝ Cirkev Spoločnosť ✝ Komentár

Kto by si nepamätal na klasickú komédiu *Hibernatus* s Louisom de Funèsom? Člen francúzskej posádky z roku 1905 zázračne prežije zakonzervovaný v lade. Kostoly vraj nepodliehajú móde, takže secesný „zimný spáč“ by sa – čisto teoreticky – mohol po desaťročiach blaženého pokoja prebudiť v tieni nejakej peknej vitráže. Je tu však malý „problém“. V dialke sa namiesto svätostánku týči čosi, čo vyzerá ako stroskotaná pirátska loď, prípadne brucho veľryby s krížom víťazoslávne zapichnutým medzi zubami.

Gréčtinári si spomenú, že *πρόβλημα* (v latinskej transliterácii *problema*) pochádza zo slovesa, ktoré znamená „hodiť niečo pred seba“ (*προβάλλω*). S problémami to už tak chodí, človek si ich pred sebou váľa ako povestnú guľôčku trusu.

„No problem“, skonštatujú apologéti „hyper-super-mega-modernej“ (ne)sakrálnej architektúry oblečení do skafandra pokroku. Český katolícky konvertita z dôb, kedy kiná ešte „prášil“ Burian, doktor Rudolf Maria Hynek, dáva prednosť termínu „pa-krok“, teda „krok vedľa“.

Kroky nejedného kresťana dnes vedú pod strechy gigantických pokrčených plechoviek, zlomených dračích zubov a všakovakých rotúnd pripomínajúcich skôr Papinov hrniec alebo laboratórne sterilné centrifúgy, v ktorých sa – ktovie prečo – slúžia sväté omše.

Aj takéto asociácie by možno napadli Funèsommu secesnému *Hibernatovi*, keby mu niekto ponúkol neopakovateľnú možnosť zaliezť do novodobých Božích psích búd. *Da mihi veniam* za iróniu, napíšem to radšej korektnejšie: keby mal šancu navštíviť moderné rímskokatolícke chrámy poplatné osvietenému vkusu posledných desaťročí. Podaktorí majstri stavitelia, pre ktorých je zlatý rez už len rozprávkou na dobrú noc, dokonale znásilnili hmotu.

(Ne)zdravá miera

Viem, *non omnis error stultitia est dicenda* (nie každý omyl možno nazvať hlúposťou) a *non omnes eadem mirantur amantque* (nie všetci obdivujú a milujú to isté). Ešte jedna odrobinka latinskej manny mi spadla do úst – *modus in rebus*. Volá sa to miera vecí. Kresťanstvo trblietavých kupol dóžovského klenotu v meste na lagúne a priam matematického labyrintu gotických empor, geniálne pracovalo s mierou krásy. *Malleus modernistarum* však bije na poplach: krása je relatívna!

Jazykovedci sa stále sporia, či je *modernus* synonymum pre *hodiernus*. Nie všetko, čo je moderné, musí byť nevyhnutne súčasné (v zmysle: vymyslené v našej dobe), pretože nadčasovosť nie je nová, ani stará.

Západný katolicizmus sa v oblasti architektúry a umenia, žiaľ, nechal infikovať vírusom pýchy s jej hypnotickými heslami: nové je lepšie ako staré! Preč s gýčom tisícročných chrámov a s čipkami páchnucimi

naftalínom! Načančané barokové tortičky už dávno splesneli. Naozaj?

Našťastie, aj na tento druh pýchy zaberá Kristovo *antidotum* – pokora. *Humilitas* je protijed aj na ten najzvodnejší rafinovaný parfum intelektuálnej pýchy, ktorý sa nám ponúka ako Izoldin nápoj lásky.

Berme si príklad z pokory východných kresťanov verných učeniu (nesprofanovaného) II. vatikánskeho koncilu. Ten nás, synov a dcéry Východu, volá objavovať naše autentické duchovné dedičstvo s trpezlivosťou hodinára, ktorý pracuje a neplače nad rozbitým ciferníkom.

Mnohé gréckokatolícke, ale aj pravoslávne Božie príbytky, ktoré vyrástli na Slovensku v horizonte posledných tridsiatich rokov, sú na rozdiel od ich novodobých rímskokatolíckych súrodencov oveľa viac v súlade s večne mladými historizujúcimi vzormi. Klobúk dolu. Dýchajú dôstojnosťou a sakralitou, i keď voči mámeniu eklekticizmu nezostali vždy imúnne. Všade sa nájde nejaká tá čierna ovca.

Nové ikonostasy majú vo väčšine prípadov *lucidus ordo* – jasný poriadok. A čo „moderné“ rímskokatolícke oltáre? *Videte et tacete* – dívajte sa a mlčte, v opačnom prípade ste neprogresívni staromilci!

Pokiaľ si myslíte, že *punctum saliens* tohto článku bude dlhोčizný žalospev nad rozliatym mliekom, ste na omyle. Mám pre vás inšpiráciu. Dobré dielo, z ktorého by si mohli zobrať príklad tí stavitelia západných svätýň, ktorí ešte nestratili zmysel pre posvätno drahé našim predkom. Pomôcka: *ex Oriente lux*.

Vatikán na pravoslávny spôsob?

Desakralizované múry supermoderných západných (pseudo)kostolov sa razom zmenia na trpaslíkov, keď ich porovnáme s megalomanskou orthodoxnou katedrálou, ktorá od roku 2007 vyrastá v dvojčati Paríža na rieke Dâmbovița.

Taký malý kostolík, že? Takto má najväčšia orthodoxná katedrála sveta vyzerať po dokončení.

Zdroj: reddit.com

Potrebuje 21. storočie tradičné katedrály? Ekumenický patriarcha Bartolomej a rumunský patriarcha Daniel, ktorí v novembri 2018 spoločne predsedali slávnostnej konsekrácii oltára goliášskeho sanktuária *Catedrala Mântuirii Neamului* (Katedrála spásy národa) na *Dealul Arsenalului* blízko Ceaușescovho parlamentu v hlavnom meste Rumunska, majú na túto otázku jednoznačnú odpoveď.

Kto by to bol povedal, že práve v (tolko podceňovanej) Bukurešti vznikne chrámový komplex tak veľmi podobný Vatikánu? Zlatinizovaná rumunská duša túži po Ríme až tak, že si ho potrebuje postaviť priamo doma...

Roma uno die non est aedificata (Rím nebol postavený za deň) a aj práce na národnej katedrále v striktno historizujúcom novobyzantskom slohu nemajú konca-kraja. Ambiciózny projekt stále nie je

dokončený (momentálne sa pracuje na finalizácii freskovej výzdoby v interiéri, na vonkajších obkladoch a na esplanáde pred katedrálou), ale to neprekáža. Skúsme na chvíľu uveriť, že nebo dáva rumunskej cirkvi čas, aby sa jedného dňa, keď to bude Kristova vôľa, zjednotila s milovaným Rímom aj viditeľne.

Koniec koncov, katolícka modlitba už v národnej katedrále balkánskych Latinov zaznela, a to v roku 2019 počas trojdňovej apoštolskej cesty Svätého Otca Františka do „krajiny Draculu“. Pápež sa v spektakulárnej bukureštskej katedrále pomodlil latinský *Pater noster* v prítomnosti vladyku Daniela a desiatok pravoslávnych prelátov. Mohol sa kochať zlatistým ikonostasom s mozaikami z benátskeho ateliéru Orsoni. Ikonostas je držiteľom svetového rekordu: s dĺžkou 23,8 m a výškou 17 m je najväčším pravoslávny ikonostasom sveta.

Prezident neprišiel

Dvere mamutieho ikonostasu (myslené v dobrom!) sa na posviacke oltárnej časti chrámu v roku 2018 symbolicky zavreli pred – prvým mužom krajiny. Ktože to chýbal na slávnosti? Rumunský prezident Klaus Iohannis. Podivná absencia hlavy štátu sa ospravedlňovala tým, že musí sedieť za bruselským okrúhlym stolom.

Aj vtáky na stromoch štebotali, že celé to mohlo mať aj iný dôvod, dosť odlišný od oficiálnej verzie. *„Človek jeho konfesionalnej príslušnosti nemá čo hľadať v pravoslávnej katedrále, tobôž nie na jej posviacke. Nemá tam čo robiť, pretože je luterán. Podľa svätootcovských kánonov mu nesmú byť preukázané žiadne pocty zo strany najvyšších hierarchov,“* poznamenal na margo prezidentskej absencie na najväčšej náboženskej udalosti roka biznismen a majiteľ futbalového klubu *Steaua București* Gigi Becali.

Je až zarážajúce, že laik – akokoľvek vplyvný a bohatý – mal odvahu verejne vyhlásiť, že cisár je nahý. Nemožno si nespomenúť na biskupské berly kedysi namierené proti ariánskym štátnikom. Politik nemá pravú vieru, a preto by nemal byť vpustený do kostola...! Ako vidíme, nezostalo len pri silných rečiach a saský protestant sa na vysviacke naozaj neukázal.

Becali je známy odvážnymi výroky na adresu liberálne orientovaného prezidenta nemeckej národnosti a má veľmi blízko k Cirkvi. Výstavbu Katedrály spásy národa podnikateľ podporil sumou dva milióny eur.

V roku 2019 navštívil Katedrálu spásy národa Svätý Otec František.

Zdroj: snímka obrazovky / youtube.com

Nad systémom financovania ohŕňali nos „antikatedralisti“ regrutovaní najmä z radov liberálnych aktivistov (áno, liberalizmus už dorazil aj do Rumunska pokrsteného krvou Kristových mučeníkov pod červenou hviezdou...). *„Nemocnica namiesto kostola!“*, *„Chceme lepšiu infraštruktúru!“*, *„Nie z našich daní!“* – takéto a podobné hlášky sa ozývali ulicami hlavného mesta krátko po 29. novembri 2007, kedy patriarcha položil základný kameň budúceho superchrámu. Stavať sa začalo pred Vianocami 15. decembra

2010 a vrásky na čele vyvolávalo financovanie projektu priamo zo štátneho rozpočtu.

Drahý „špás“ verzus komunistické rany

Nikto nepochyboval, že národná katedrála bude *opus magni pretii*. Miestne média operujú so sumou 100 miliónov eur, no skloňovali sa i vyššie cifry. V novembri 2007 patriarcha Daniel pre denník *Gândul* estimoval celkové náklady vrátane mobiliára a výzdoby na 400 miliónov eur. Kritikom sa z tejto cifry zatočila hlava.

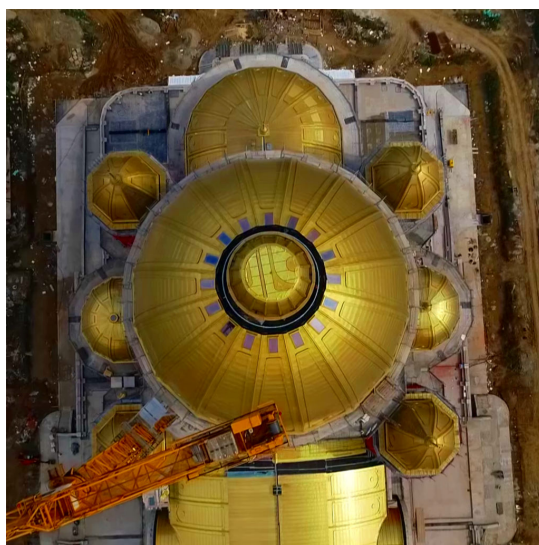
Názor, že *societas Domini* zabetónovala svoje aktíva v múroch budúceho megakostola na úkor charitatívnych aktivít vyvrátil hovorca Rumunského patriarchátu Vasile Bănescu. V rozhovore publikovanom na webe agentúry *Basilica* dňa 1. marca 2018 Bănescu deklaroval, že patriarchát v poslednom decéniu preinvestoval na filantropické ciele 150 miliónov eur, čo je suma ekvivalentná ďalšej národnej katedrále. Financovanie navyše zefektívňoval transparentný elektronický donačný systém, do ktorého sa mohol zapojiť každý.

Okrem toho je potrebné poznamenať, že v Rumunsku dodnes neprebehla spravodlivá reštitúcia a zdroje, o ktoré komunistická mašinéria obrala cirkevné štruktúry, sa do rúk patriarchátu zatiaľ nevrátili.

Damnatio memoriae Nicolae Ceaușescu koncom osemdesiatych rokov prikázal zdemolovať dve desiatky historických bukureštských chrámov, lebo nebezpečne nahlodávali jeho víziu vtedajšieho spoločenského „resetu“.

Diktátorovej svojvôli padli za obeť domy modlitby staré stovky rokov, medzi nimi chrám *Enei* založený v roku 1611, *Albă Postăvari* (druhá najstaršia sakrálna stavba v Bukurešti prameňmi doložená v roku 1595!) alebo kostolík svätej Paraskevvy, *Sfânta Vineri*, s barokovou ikonou patrónky zhotovenou vo Viedni. Tlamy buldozérovo pochovali v roku 1986 tiež monastier *Văcărești*, predtým „preventívne“ prebudovaný na väznicu. Kláštor bol pôvodne sídlom vzácnej knižnice založenej osvieteným fanariotom Nicolae Mavrocordatom v 18. storočí.

Ecclesia salutis populi Dacoromani, ktorú rumunská verejnosť dostatočne ovenčila superlatívami, je len slabou náplastou na rany, ktoré Cirkvi v Rumunsku uštedril komunistický režim.

Kupola, ako sa patrí. Podobnosť s vatikánskou Svätopeterskou bazilikou sa nezaprie.

Zdroj: MIHAI / commons.wikimedia.org

Protestovali aj rockeri

Do prúdu demonštrantov sa v roku 2016 zaradila aj pop-rocková skupina *Taxi*. Rockeri sa v piesni s provokatívnym názvom *Despre smerenie* (O pokore) bili do prs, že nenašli Boha vo „faraónskej katedrále“ na ploche 11 hektárov, našli Ho v malom drevenom kostolíku na dedinskom kopci: „*Myslím si, že Boh dáva prednosť drevu. Drevu a malým priestorom*“ („*Eu cred că Dumnezeu prefera lemnul. Lemnul și spațiile mici*“). Romantika hodná starých pohľadníc, že?

Hlasy, že projekt je predimenzovaný, sa ozývali aj z lona Cirkvi. Pre stredoveké rumunské prostredie sú údajne typické menšie „cerkvi“ a „pro-katedrálny“ sentiment je vraj „indoktrináciou katolíckeho Západu“. Chudák staviteľ konštantínopolského veľchrámu Svätej Múdrosti cisár Justinián sa môže obracať v hrobe...

Koncízna architektúra niektorých balkánskych kostolíkov bola priamo úmerná sociálnemu statusu pod pazúry islamu. Vysoká Porta prohíbovala výstavbu pompéznych chrámov s vežami a zvonmi a kresťania pod tureckým turbanom boli nútení hľadať *refugium* v jednoduchých drevených a rupestrálnych svätynkách. Bola to abnormalita diktovaná spoločenskými pomermi, tak o akej „tradícii“ malých chrámov je tu reč?

Kurz imperiálnej Cirkvi bol opačný, veď fundácie Kristovho služobníka v purpure Konštantína Veľkého oplývali monumentalitou a leskom. *Per exemplum*, ranokresťanská bazilika v Tomide (dnešná Constanța na brehu Čierneho mora) mala šírku 40 metrov a jej „sestra“ v antickej Histrii ju prevyšovala takmer o 20 metrov! *Hagiu Sofiu* cisára Justiniána netreba zvlášť predstavovať. Každá byzantská katedrála, či už je metropolitná alebo limitrofná kdesi na okraji bývalej ríše, kde líšky dávajú dobrú noc, rastie v šlapajach veľkého Justiniána.

Stavebné práce pokračujú.

Zdroj: MIHAI / commons.wikimedia.org

Údiv je namieste

Čísla, s ktorými pracujú rumunské agentúrne správy, vyrážajú dych. Interiér katedrály poplatný stredovekým umeleckým modelom pojme 6 000 veriacich a bude pokrytý „kobercom“ byzantských mozaík v štýle sakrálnych pamiatok z talianskej Ravenny na celkovej ploche 25 000 metrov štvorcových.

Rumunská *biserica bisericilor* (chrám chrámov) je vysoká 120 metrov a vybavená 8 výťahmi. Zvony majú celkovú hmotnosť 33 ton. Nechýba 28 bronzových dverí s ikonografickými vyobrazeniami a 392 okien.

Ambiciózny projekt zahŕňa výstavné a reprezentačné priestory, dom pre pútnikov, park, kultúrno-misionárske a dokonca aj zdravotnícke centrum.

Za technickú realizáciu projektu zodpovedá spoločnosť *Vanel Exim*. Developer má s budovaním cirkevných edifiícií s archaickým vzhľadom bohaté skúsenosti, pod jeho rukami totiž vyrástla ďalšia novobyzantská *magna ecclesia* priamo v sídle stavebníka v meste Bacău. *Vanel Exim* sa podieľal aj na výstavbe bacăuskej železničnej stanice.

„Návratnosť“ projektu, okrem teologického *ad maiorem Dei gloriam*, Cirkev vidí v turizme. Národná katedrála je viac, ako chrám. Je to symbol.

Áno, katedrály zbudované na tepnách našich národov (uzdravených Kristovým bozkom) potrebujeme ako soľ. Ale nech sú to katedrály so všetkým, čo k tomu patrí, a nie sklené krabice, nad ktorými by filmový *Hibernatus* len neveriacky zalomil rukami. Veď aké monumenty po nás zostanú? Ďalšie generácie potrebujú svedectvá, že 21. storočie sa nezapíše do dejín ako falošný raj nákupných centier.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/potrebuje-nase-storocie-katedraly-rumuni-v-tom-maju-jasno/>